

Ylä-Savossa

Tehhään

Virtaa! yhdessä

Tehhään virtaa yhdessä -hanke

LOPPURAPORTTI 22.12.2021

Marja Kettunen

hanketyöntekijä

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	5
2 HANKKEEN HALLINTO	6
2.1 Rahoitus	6
2.1.1 Hankkeen rahoitussuunnitelma	6
2.1.2 Hankkeen omarahoitus	6
2.2 Ohjausryhmätyöskentely	8
2.3 Yhteistyökumppanit	9
2.4 Aikataulu	10
2.5. Viestintä ja verkostoituminen	11
3 TAVOITTEET JA TOIMENPITEET	13
3.1 Tavoite 1: Kuntien virtuaalisten kulttuuripalvelujen kehittäminen.....	13
3.2. Toimenpiteet: Kuntien virtuaalisten kulttuuripalvelujen kehittäminen.....	14
3.3 Tavoite 2: Sote-yhteistyön kehittäminen.....	16
3.4. Toimenpiteet: Sote-yhteistyön kehittäminen.....	16
3.5 Tiedonkeruu kulttuuripalvelujen ja sote-toimijoiden yhteistyön ja ikäihmisille suunnattujen virtuaalisten kulttuuripalvelujen kehittämiseksi	18
4 HANKKEEN KOULUTUKSET JA TAPAHTUMAT	22
4.1 Koulutukset ja työpajat	22
4.2 Tiedonkeruut.....	23
4.3 Pilotoinnit.....	25
4.4 Muut toimenpiteet	29
5 KEHITTÄMISTAVOITTEET JA JUURUTTAMINEN	31

5.1 Kuntien virtuaalisten kulttuuripalveluiden kehittäminen	31
5.2 Ikäihmisten kulttuurisuunnitelma ja siihen liittyvien toimintojen kehittäminen.....	32
LÄHTEET	35

TIIVISTELMÄ

Tehhään virtaa yhdessä - Virtuaalisten kulttuuripalveluiden ja sote-yhteistyön mallintaminen - hankkeessa mallinnettiin vuoden 2021 ajan Ylä-Savon kuntien virtuaalisia kulttuuripalveluja sekä sote-yhteistyötä. Hanke toimi ajoittain haastavassa tilanteessa, jossa tapahtumiin kohdistui mm. kävijämäärärajoituksia. Tämä oli kuitenkin hyvä tilanne edistää kuntien virtuaalisia kulttuuripalveluita.

Hankkeen laadullisena tavoitteena oli parantaa Ylä-Savon alueen kulttuurin saavutettavuutta ja edistää asukkaiden hyvinvointia. Tavoitteeseen päästiin mm. virtuaalisten kulttuurisisältöjen kehittämistyöllä, joka kantaa hedelmää myös hankkeen päätyttyä. Määrällisenä tavoitteena oli saavuttaa alueen ikäihmisistä (yli 65-vuotiaat) 5 %:ia ja tämä tavoite saavutettiin kirkkaasti (taulukko alla). Yksi tärkeimmistä onnistumiseen vaikuttaneista tekijöistä oli yhteistyö sote-toimijoiden kanssa.

Kunnissa tapahtui hankkeen aikana paljon virtuaalisten kulttuuripalvelujen edistämistä. Hankkeessa edistettiin yhteistyötä, kehitettiin prosesseja, tehtiin kalustohankintoja ja opeteltiin uusia taitoja. Pilotointien kautta edistettiin esim. striimausta, virtuaalisia museoaineistoja sekä kohdennettuja virtuaalisia sisältöjä ikäihmisille sote-yhteistyön kautta. Ikäihmisten kulttuurihyvinvointiin liittyviä tietoja ja taitoja kehitettiin kulttuurihyvinvointiwebinaarien kautta, joita kohdistettiin mm. soten kehittäjille ja vanhustyön asiantuntijoille, luottamushenkilöille sekä kulttuurivastaaville. Pilotointien kautta kunnissa saatiin lisättyä osaamista ja varmuutta erilaisten sisältöjen tuottamiseen.

Hankkeessa pyrittiin siihen, että sen päätyttyä kehitetyt toiminnot jäävät osaksi toimintaa. Eri osa-alueilla päästiin hyviin tuloksiin, mutta kehitettävääkin jää. Yksi tärkeimmistä jatkotoimenpiteistä vaativista osa-alueista on ikäihmisten kulttuurihyvinvoinnin kehittäminen. Kuntien kulttuuripalveluiden ja sote-toimijoiden välinen yhteistyö on tässä keskeistä. Virtuaaliset kulttuuripalvelut tukevat kulttuuripalveluiden saavutettavuutta ja tasa-arvoa erityisesti niiden henkilöiden kohdalla, jotka eivät jostakin syystä pysty palveluihin itse osallistumaan, kuten esimerkiksi palvelukotien asukkaat. Tulevaisuudessa suunnitelmallisen yhteistyön tekemiseen esimerkiksi ikäihmisten kulttuurisuunnitelmien kautta kannattaa panostaa. Ensiaskleet yhteistyön kehittämiseksi on otettu ja siitä tehty mallinnus auttaa toteuttamaan yhteistyötä jatkossa.

Tehhään virtaa yhdessä -hanke oli Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama. Hankkeessa löydetty toimintamallit halutaan saattaa laajemmin tiedoksi muille kunnille ja toimijoille verkkojulkaisun muodossa. Verkkojulkaisu julkaistaan tammikuussa hankkeen verkkosivuilla. Tehhään virtaa yhdessä -hanketta toteuttivat Iisalmen, Keiteleen, Kiuruveden, Lapinlahden, Pielaveden, Sonkajärven ja Vieremän kuntien kulttuuripalvelut yhteistyössä Ylä-Savon sote-toimijoiden kanssa.

Tavoitteena oli tavoittaa 5 %:ia alueen ikäihmisistä (yli 65-vuotiaat), joka tarkoittaa noin 700 henkilöä. Hankkeen aikana toteutetuilla toiminnoilla tavoitettiin vähintään 1 440 yli 65-vuotiaasta henkilöä. Kaikista toiminnoista ei ollut saatavilla kohderyhmä- tai kävijätietoja. Osa kokeiluiden kävijämääristä toteutuu vuonna 2022.

toteutettu toiminto	toimintojen määrä	osallistujamäärä	yli 65-vuotiaiden osuus
koulutukset, webinaarit, työpajat	4	86	0
kyselyt ja haastattelut	10	191	131
kuntapilotit	9	1 419	476 <
yhteiskokeilut	4	357	357
yhteensä	27	2 053	1 440 <

1 JOHDANTO

Vuonna 2020 Iisalmen kaupungille myönnettiin 40 000 euron suuruinen erityisavustus Virtuaalisten kulttuuripalveluiden ja sote-yhteistyön mallintamiseen Ylä-Savon alueella (OKM/1380/620/2020). Hankkeen nimi on Tehhään virtaa yhdessä. Hanke toteutettiin 1.1.-31.12.2021 välisenä aikana ja sen toteuttamiseen osallistuivat Ylä-Savon kuntien kulttuuripalvelut (Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä). Kunnat ovat toteuttaneet yhteistyössä mm. seuraavat hankkeet: Tehhään yhdessä 1 (2013), Tehhään yhdessä 2 (2014), Työtä teatterista (2014), Yhteistyötä teatterista (2015), Taiteesta tuotteeksi (2015), Ylä-Savon yhteinen museohanke (2014-2015) ja Kulttuurista siivet ja juuret -hanke (2019).

Tehhään virtaa yhdessä -hankkeella oli kaksi päätavoitetta

- 1) selvittää miten kulttuuripalveluiden striimaaminen on kunnissa mahdollista ja
- 2) pyrkimys mallintaa yhteistyötä sote-toimijoiden kanssa ja löytää tapa toimia yhteistyössä asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.

E erityisenä kohderyhmänä hankkeella ovat ikäihmiset.

Koronapandemian iskiessä vuonna 2020 kulttuuritapahtumia ei voitu järjestää tiukkojen kokoontumisrajoitusten takia. Lisäksi ikäihmisiä suojeltiin vakavilta tartunnoilta ja heidät käytännössä eristettiin muusta maailmasta koteihinsa. Hankkeella haluttiin kehittää kuntien virtuaalisia kulttuuripalveluita, jotta voitiin tukea erityisesti ikäihmisten oikeutta osallistua kulttuuripalveluihin. Haasteena olivat alueen kulttuuripalvelujen niukat resurssit. Pandemia viivästytti joidenkin toimenpiteiden tekemistä, sillä etänä esimerkiksi haastattelujen tekeminen oli vaikeaa.

Hankkeen aikana kunnille pystyttiin antamaan työkaluja sekä virtuaalisten kulttuuripalvelujen kehittämiseen omassa toiminnassa että yhteistyössä. Kuntia neuvottiin esimerkiksi tekijänoikeuksiin, laitteistoihin sekä sisältöihin liittyvissä asioissa. Tietoa hyödyntämällä kuntien kulttuuripalvelut suunnittelivat ja toteuttivat omia virtuaalisia pilottejaan. Lisäksi hankeaikana valmisteltiin kaksi erillistä jatkohankehakemusta ikäihmisten kulttuurihyvinvoinnin kehittämiseksi Ylä-Savossa. Kulttuuripalvelujen ja sote-toimijoiden yhteistyö saatiin lupaavaan alkuun ja todennäköistä on, että mallinnus auttaa yhteistyön kehittämisessä myös tulevaisuudessa.

2 HANKKEEN HALLINTO

2.1 Rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Iisalmen kaupungille erityisavustuksen kuntien kulttuuritoiminnan kehittämistehtävään ja kokeiluihin 19.11.2020. Hanke sai hakemuksen mukaisen avustuksen, 40 000 €, kokeilua varten. Erityisavustuksen osuus koko budjetista oli 90 %:ia. Omarahoitusosuus hankkeesta oli 10 % eli 4 000 €. Kokonaisbudjetti oli yhteensä 44 000 €.

2.1.1 Hankkeen rahoitussuunnitelma

PALKAT JA PALKKIOT

Projektityöntekijän palkka sivukuluineen (12 kk)

HENKILÖSTÖKULUT YHTEENSÄ	40 200 €
PALVELUJEN OSTOT	3 000 €
Toimisto- ja asiantuntijapalvelut	2 000 €
ICT-kulut	120 €
Painatukset ja ilmoitukset	480 €
Majoitus- ja ravitsemuspalvelut	0 €
Henkilöstön matkakulut	200 €
Muut henkilöstön kuljetusmaksut	200 €
Koulutus- ja kulttuuripalvelut	0 €
Muut palvelut	0 €
MUUT MENOT	800 €
MENOT YHTEENSÄ	44 000 €

2.1.2 Hankkeen omarahoitus

KUNTIEN OMARAHOITUSOSUUS

Iisalmi	1 560 €	39 %
Keitele	160 €	4 %
Kiuruvesi	600 €	15 %
Lapinlahti	720 €	18 %

Pielavesi	360 €	9 %
Sonkajärvi	320 €	8 %
Vieremä	280 €	7 %
yhteensä	4 000 €	100 %

Omarahoitusosuutta ei Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeen mukaisesti saanut kattaa laskennallisella osuudella. Hanketta hallinnoiva Iisalmen kaupunki laskutti omarahoitusosuudet hanketta toteuttavilta kunnilta syksyn 2021 aikana.

Hankkeen kuluja seurattiin tarkasti, ja kaikki isommat toimenpiteet tehtiin harkiten. Hallintokulut olivat melko pienet. Esimerkiksi hanketyöntekijän tietokone ja puhelin hankittiin leasing-sopimuksella, jolloin hankkeelle ei kohdistunut suuria työvälineiden hankintakuluja. Johtuen pandemiatilanteesta, hanketta toteutettiin pääasiassa etäyhteyksien avulla. Matkakuluja kertyi jonkin verran vasta syksyn aikana, kun hanketyöntekijä jalkautui kuntiin toteuttamaan ikäihmisten haastatteluja ja pilotointeja.

Yhteisistä palvelujen ostoista (striimauskoulutus, webinaarit ja yhteispilotoinnit) tehtiin päätökset ohjausryhmässä ja niistä koituneet kustannukset katettiin hankkeen budjetista.

Striimauskoulutuksesta pyydettiin tarjoukset, joista valittiin edullisin ja sisällöltään sopivin.

Merkittävää on, että kunnat käyttivät 10 %:n omarahoitusosuuden lisäksi rahaa kuntapilotointeihin liittyviin kuluihin sekä Aile Duon -palvelukotikiertueen livekonsertteja varten.

Hanketyöntekijä laati tiedotusmateriaalit omana työnä hyödyntäen jo olemassa olevia aineistoja, joten hankkeelle ei kohdistunut suuria tiedotusmateriaalin suunnitteluun liittyviä kuluja. Hankkeen budjettia käytettiin kohteisiin, joilla nähtiin olevan hankkeen päämäärien saavuttamisen kannalta merkitystä. Hankkeessa toteutuneet ostopalvelut suunniteltiin siten, että toimilla saatiin mahdollisimman paljon vaikuttavuutta.

Hankkeen talous käsiteltiin ohjausryhmän kokouksissa neljännesvuosittain. Tämän raportin liitteeksi on laitettu talousraportti, jossa näkyy hankkeen talous yleisellä tasolla joulukuun 2021 loppuun mennessä. LIITE 1: talousraportti tammi-joulukuu. Talous on kuvattu yksityiskohtaisemmin rahoittajan vaatimusten mukaisella erillisellä liitteellä, joka ei ole osa tätä raporttia.

2.2 Ohjausryhmätyöskentely

Ohjausryhmä käsitteli hankkeen etenemistä tavoitteittain. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi Iisalmen kulttuuripalvelujen kirjasto- ja kulttuuripalvelupäällikkö Sanna Marin ja varapuheenjohtajana Kiuruveden kulttuurisihteeri Heidi Huhtilainen. Esittelijänä ja sihteerinä toimi hanketyöntekijä Marja Kettunen. Ohjausryhmään kuuluivat myös sote-asiantuntijajäsenet Ylä-Savon SOTE kuntayhtymästä sekä Keiteleen, Lapinlahden ja Pielaveden sosiaali- ja terveyspalveluista. Sote-asiantuntijat kutsuttiin kokouksiin, kun niissä käsiteltiin erityisesti sote-yhteistyötä ja sen kehittämistä.

Hankkeen ohjausryhmä piti aloituspalaverin 17.12.2020 ennen hankkeen aloittamista. Koronapandemiasta johtuen ohjausryhmän kokoukset järjestettiin tammi-lokakuussa pääasiallisesti Microsoft Teams -etäyhteydellä. Vain kaksi kokouksista pidettiin lähikokouksina. Tällöinkin osallistuminen oli mahdollista myös etänä. Ohjausryhmän jäsenistöön tuli hankkeen aikana joitakin yksittäisiä muutoksia, joista tarkemmin alla.

Ohjausryhmä

Iisalmi, kirjasto- ja kulttuuripalvelupäällikkö Sanna Marin
Keitele, kirjastonjohtaja ja kansalaisopiston osaston johtaja Soile Kokkonen
Kiuruvesi, kulttuurisihteeri ja kirjastotoimen vastaava Heidi Huhtilainen
Lapinlahti, kulttuurikoordinaattori Kirsti Tiirikainen
Lapinlahti, kulttuurikoordinaattori Ilona Tuomi (1.6. alkaen)
Pielavesi, sivistysjohtaja Jani Alakangas
Sonkajärvi, kulttuurisihteeri Eero Pitkänen
Vieremä, kansalaisopiston rehtori Mirka Savolainen (31.7.2021 asti)
Vieremä, sivistystoimen johtaja Eevariitta Mustonen (1.-30.8.2021)
Vieremä, kansalaisopiston rehtori Kirsi Taipale (1.9. alkaen)
Tehhään virtaa yhdessä -hankkeen hanketyöntekijä Marja Kettunen (sihteeri)

Sote-asiantuntijat

Keitele, fysioterapeutti Anna-Mari Eskelinen
Lapinlahden sosiaali- ja terveysosasto/ViViLa-hanke, viriketoiminnanohjaaja Tuula Kuki-Pöllänen
Lapinlahden sosiaali- ja terveysosasto, viriketoiminnanohjaaja Marjut Kauppinen
Pielavesi, vanhushuollon päällikkö, Minna Leskinen

Ylä-Savon sote, hyvinvointikoordinaattori Marika Lätti

Ylä-Savon sote, kehittäjä Veera Boman-Martikainen (8.12.2021 asti)

Ylä-Savon sote, kehittäjä Suvi Flygare (8.12.-31.12.2021)

Ohjausryhmän kokoukset

15.1.2021

19.2.2021, sote-asiantuntijat mukana

19.3.2021

22.4.2021, sote-asiantuntijat mukana

24.5.2021, sote-asiantuntijat mukana

14.6.2021, (lähikokous, Iisalmi)

31.8.2021, sote-asiantuntijat mukana

28.9.2021

26.10.2021, sote-asiantuntijat mukana

15.12.2021, sote-asiantuntijat mukana (hybridikokous)

2.3 Yhteistyökumppanit

Hankkeen aikana tehtiin yhteistyötä kulttuurin alueellista kehittämistehtävää koordinoivan Kuopion kaupungin kulttuuritoimen kanssa (Kulttuuri kuulolla -verkosto/Pohjois-Savon AKE). Tehtävän koordinaattori Tiina Taskinen-Viinikainen järjesti mm. alueen kolmen vanhustyön hankkeen kanssa kaksi Teams-palaveria, joissa voitiin jakaa kokemuksia ja vinkkejä virtuaalisen vanhustyön hankkeiden kesken. Hanketta myös esiteltiin Kulttuuri kuulolla -etäkahveilla 2.6.2021.

Yhteistyötä tehtiin myös Ylä-Savon Vakka yhdistystalon kanssa, joka tavoittaa useita ikäihmisten järjestöä alueella. Vakan kautta pystyttiin jakamaan mm. kyselyä kuntien virtuaalisista kulttuuripalveluista. Vakka organisoii lokakuussa toteutettavia ikäihmisten viikon tapahtumia (Ihmeen hyvää ikäihmisille -viikko/Iisalmen 130-vuotisjuhlatapahtuma) ja hanke oli mukana toteuttamassa kahta virtuaalikokeilua, jotka suunnattiin ikäihmisille. Kokeiluissa tehtiin yhteistyötä myös Ylä-Savon musiikkiopiston, Iisalmen kansalaisopiston ja Iisalmen kameraseuran kanssa.

Tehdään virtaa yhdessä -hanke verkostoitui myös alueen järjestöjen ja hankkeiden kanssa. Näistä mainittakoon erityisesti Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu, Varpaisjärvi-Talo, ViViLa -

hanke sekä Tässä teatteri -hanke, joista kaikki tekivät paljon ikäihmisten virtuaalisten sekä hakeutuvien palvelujen eteen.

Iisalmen kaupungin markkinointiasiantuntijatiimi auttoi hankkeen some-tilien ja virtuaalisältöjen jakamisessa sekä erilaisten tapahtumien ja kampanjoiden toteutuksessa. Iisalmen kaupungin tietosuoja-asiantuntija Tuomas Räihä auttoi selvittämään tietosuojaan liittyviä asioita sekä laatimaan tarvittavat dokumentit kyselyjä ja webinaareja varten. Hankkeessa on tehty sisältö- ja kehittämissyhteistyötä myös alueen kirjastojen, museoiden, musiikki- ja kansalaisopistojen, perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kanssa.

Hankkeen aikana on selvitetty ja otettu soveltuvilta osin mallia Suomessa olemassa olevista hyvistä käytänteistä ja jaettu niistä tietoa eteenpäin kuntiin. Tärkeimpinä lähteinä ovat olleet esimerkiksi Teosto (tekijänoikeudet), AILI-verkosto (kulttuurikirjaaminen) ja Taikusydän-verkosto (kulttuurihyvinvointi). Hankkeessa tehtiin yhteistyötä Taikusydän -verkoston Anna-Mari Rosenlöfin sekä AILI-verkoston Silva Siponkosken kanssa Virtaa! kulttuurihyvinvointiwebinaarien merkeissä.

Ylä-Savon alueen sote-asiantuntijat ovat olleet avainasemassa, kun on selvitetty esimerkiksi sote-palvelujen piirissä olevien ikäihmisten tavoittamista ja virtuaalisältöjen tuottamista heille. Heidän kanssaan myös suunniteltiin ja toteutettiin kyselyt ja haastattelut, jotka suunnattiin sote-palvelujen piirissä oleville ikäihmisille. Ilman tätä yhteistyötä hankkeen kohderyhmän saavuttaminen ei olisi onnistunut.

2.4 Aikataulu

Hankkeessa edettiin lähes suunnitellun aikataulun mukaisesti. Lipunmyynnillisten hybridikonserttien selvitystyö ja testaus, kyselyihin liittyvät tietosuoja-asiat, kulttuurisisältöjen tekijänoikeusasiat sekä laitteistoihin liittyvät selvitykset vaativat suunniteltua enemmän perehtymistä, jolloin osatavoitteiden toteutuminen viivästyi hiukan. Alkuperäisessä aikataulussa ei huomioitu jatkohankkeen valmistelua keväälle, vaan hankehakemusvalmistelu oli aikataulutettu syksyille. Lisäksi kulttuurihyvinvointiin liittyvät webinaarit oli alun perin aikataulutettu syksyille. Hankkeen tuottamia kyselyitä ei saatu julkaistua ja jaettua eteenpäin ennen tietosuojaselosteiden laatimista. Nämä seikat aiheuttivat työruuhkaa touko-kesäkuulle.

Kevätkausi painottui kuntien virtuaalisten kulttuuripalveluiden sekä tietojen ja taitojen kehittämiseen, joten syyskaudella tekeminen painottui enemmän sote-yhteistyön edistämiseen.

Syyskaudella mallinnettiin yhteistyötä sote-toimijoiden kanssa ja laadittiin verkkojulkaisu hankkeesta. Toiminnoissa panostettiin erityisesti ikäihmisten haastatteluihin, sillä kevään huono pandemiatilanne vaikutti siihen, ettei saatu haastatteluvastauksia saatu tavoiteltua määrää. Haastattelujen toteuttamisen venyminen syksyille viivästytti mahdollisuutta hyödyntää vastauksia täysipainoisesti. Kaiken kaikkiaan aikataulussa pysyttiin melko hyvin, vaikka aikataulullisesti myöhästyneet toiminnot sekä suunnitelmasta poikkeavat tehtävät aiheuttivat työruuhkaa keväälle ja hankkeen viimeiselle neljännekselle.

2.5. Viestintä ja verkostoituminen

Viestintätoimenpiteitä tehtiin viestintäsuunnitelman mukaisesti. Viestintäsuunnitelman osana on laadittu SWOT-analyysi ja sitä on käytetty viestinnän riskiarvioinnin tukena. Sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä onnistuttiin kohtuullisesti. Hankkeelle laadittiin verkkosivu sekä sometilil Facebookiin ja Instagramiin. Lehdistö tiedotteita laadittiin isoimpien toimintojen yhteydessä. Kaikki lähetetyt tiedotteet julkaistiin ainakin osassa alueen lehtiä. Lehdet tekivät joistakin isommista aiheista myös isompia juttuja esimerkiksi Ylä-Savon kulttuurifoorumi, Aile Duon Ylä-Savon kiertue ja Slaavilaiset tarinat -hybridikokeilu. Kaikki lehtijutut on otettu talteen hankkeen tiedostokansioon.

Kuntien kulttuuripalvelut ovat viestineet omatoimisesti hankkeesta ja pilotoinneista sekä ulkoisesti että sisäisesti. Myös sote-yhteistyökumppanit ovat viestineet aktiivisesti eteenpäin omissa yhteisöissään ja selvittäneet hankkeen aikana esiin tulleita kysymyksiä. Viestintä- ja markkinointitoimenpiteisiin on tarvittaessa kysytty apua lisälmen kaupungin markkinointitiimiltä.

Viestintää on tehostettu käyttämällä esimerkiksi Facebookin maksullista markkinointia. Facebook-markkinointia käytettiin kyselyn markkinointiin, lipunmyynnillisen hybridikonsertin sekä Ylä-Savon kulttuurifoorumin markkinointiin. Kunnat ovat myös ostaneet tarvittaessa lehtimainoksia pilotoinneista viestiessään. Nämä markkinointitoimenpiteet ovat kuntalaisille suunnatun kyselyn ja kulttuurifoorumin markkinointia lukuun ottamatta kustannettu jokaisen kunnan omista budjeteista.

Hanke-esittelyt

- 1.4.2021 Varpaisjärvi-Talon etäkahvit yhteistyössä Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastun kanssa
- 2.6.2021 Kulttuuri kuulolla -verkoston virtuaalikalvit, Teams-kokous
- 5.11.2021 Taiteen edistämiskeskus/Taina Laitinen ja Kaisa Koskela, Teams-kokous
- 25.11.2021 Ylä-Savon kulttuurifoorumi Keiteleellä , striimattu Facebookissa.

Verkostoituminen

- 17.2.2021 Virtuaaliseniorihankkeiden tapaaminen (järjestäjänä Kulttuuri Kuulolla – Pohjois-Savon kulttuurin alueellinen kehittämistehtävä)
- 15.3.2021 Virtuaalihankkeiden tapaaminen, Kylätalo -hanke ja Tehdään virtaa yhdessä -hanke
- 18.3.2021 Palaveri Pielavesi TV:n kanssa
- 6.4.2021 Virtuaaliseniorihankkeiden tapaaminen (järjestäjänä Kulttuuri Kuulolla - Pohjois-Savon kulttuurin alueellinen kehittämistehtävä)
- 14.4.2021 Ihmeen hyvää ikäihmisille -viikon suunnittelupalaveri, Ylä-Savon Vakka
- 25.5.2021 Virtuaaliseniorihankkeiden tapaaminen (järjestäjänä Kulttuuri Kuulolla - Pohjois-Savon kulttuurin alueellinen kehittämistehtävä)
- 17.8.2021 Digikulttuuripalvelut ja kysely, Etelä-Savon Maakuntaliitto Taru Tähti, Teams-palaveri

Edellä mainittujen lisäksi on pidetty useita suunnittelupalavereita kunnissa, joissa on ollut mukana esimerkiksi kirjastojen, kansalaisopistojen, musiikkiopiston ja yhdistysten väkeä.

3 TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Hankkeelle laadittiin työsuunnitelma, viestintäsuunnitelma, aikataulu sekä rahoitussuunnitelma hankehakemuksessa esitettyä etenemissuunnitelmaa mukailen. Suunnitelmissa etenemistä seurattiin ja keinoista päätettiin ohjausryhmän kokouksissa. Yhteistyön ja verkoston kehittäminen vaativat pitkäjänteistä työtä, jotta toimintamallit voidaan sisällyttää osaksi työprosesseja. Tavoitteita kohti lähdettiin etenemään suunnitelmien mukaisesti tietoa hankkien, uutta kokeillen ja yhteistyökumppaneita kuunnellen.

Hankehakemuksessa (28.8.2020) sanotaan tavoitteista seuraavaa:

Hankkeessa selvitetään miten kulttuuripalveluiden striimaaminen olisi kunnissa mahdollista. Erityisenä kohderyhmänä hankkeessa ovat ikäihmiset, jotka jäivät poikkeustilanteessa vaille kulttuuripalveluita. Hankkeessa pyritään mallintamaan yhteistyötä sote-toimijoiden kanssa, jotka ovat läheisesti kontaktissa ikäihmisten kanssa, ja löytämään tapa toimia yhteistyössä asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Hankkeen jälkeen asukkaiden, erityisesti ikäihmisten, osallistumismahdollisuudet kulttuuriin ovat lisääntyneet virtuaalipalveluiden lisääntymisen kautta. Saavutettavuus ja tasa-arvo toteutuvat paremmin ikäihmisten ja muidenkin asukkaiden osalta taide- ja kulttuuritoiminnoissa. Kulttuurin vaikutukset ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin huomioidaan ja kohderyhmien hyvinvointi lisääntyy.

3.1 Tavoite 1: Kuntien virtuaalisten kulttuuripalvelujen kehittäminen

Hankkeessa selvitettiin aluksi kuntien kulttuuripalvelujen valmiuksia tuottaa striimauksia ja muita virtuaalisia palveluja, teknistä osaamista sekä sisältötavoitteita. Kehittämistarpeet vaihtelivat kuntien välillä paljon. Muutamilla kunnilla oli jo jonkin verran kokemusta virtuaalisten palvelujen tuottamisesta ja heidän kohdallaan virtuaalisten kulttuuripalvelujen kehittäminen koski esimerkiksi prosessien ja virtuaalisuuden mahdollisuuksien laajentamista sekä yhteistyössä toteutettujen virtuaalisisältöjen kokeilua. Toisten kanssa lähdettiin miettimään tarveperusteisesti sitä, miten virtuaalisuutta voitaisiin lähteä ottamaan käyttöön pienin askelin. Selvitysten

perusteella yhteiseksi kehittämistarpeeksi nousi striimausosaamisen tukeminen, jotta sisältöjä ylipäättään voitiin lähteä tuottamaan ja toimintaa kehittämään.

Tavoitteena oli, että tiedollisia ja taidollisia osaamisia sekä kunnan kulttuuripalveluja tuottavien yksiköiden välillä syntyy luontevaa yhteistyötä, jonka myötä virtuaaliset kulttuuripalvelut kehittyvät. Pilotointien myötä tähdättiin siihen, että prosessit ja yhteistyö kehittyvät sekä sisällöt monipuolistuvat. Opittujen asioiden pohjalta mallinnettiin virtuaalisten kulttuuripalveluiden tuottamisenmalli, joka on esitelty hankkeen lopuksi laaditussa verkkojulkaisussa.

3.2. Toimenpiteet: Kuntien virtuaalisten kulttuuripalvelujen kehittäminen

Kuntien virtuaalisia kulttuuripalveluita kehitettiin tietojen ja taitojen kehittämisen avulla. Tätä varten järjestettiin koulutusta ja neuvontaa virtuaalisten kulttuuripalveluiden kehittämiseksi. Keväällä 2021 järjestettiin kuntien kulttuuripalveluille ja heidän kanssaan läheisessä yhteistyössä oleville toimijoille striimauskoulutus, jonka avulla annettiin tietoa striimauksesta, ohjelmistoista sekä niiden käyttämisestä. Koulutusta varten pyydettiin tarjoukset etästriimauskoulutuksen järjestämisestä. Koulutuksen järjestäjäksi valittiin kokonaisharkinnan perusteella Kuulu Oy, joka toteutti koulutuksen Zoom -etäohjelmiston kautta. Koulutukseen ilmoittautui yhteensä 34 henkilöä, joista osallistui yhteensä 32 henkilöä. Striimauskoulutuksesta tehty tallennelinkki toimitettiin osallistuneille, jolloin koulutustieto pystyttiin jakamaan myös niille, jotka olivat estyneitä osallistumaan koulutuspäivänä. Palautekyselystä nousseiden tulosten perusteella selvitettiin mahdollisuutta striimaukseen ja laitteistojen käyttöön keskityttävälle työpajamuotoiselle jatkokoulutukselle kansalaisopistojen kautta. Kiuruveden kansalaisopisto tulee lähitulevaisuudessa järjestämään lisäkoulutusta striimauksesta ja tallenteiden tuottamisesta.

Hankittiin tietoa ja neuvottiin myös tekijänoikeuksiin liittyvissä luvissa. Hanketyöntekijä selvitti virtuaalisiin kulttuuripalveluihin liittyviä tekijänoikeuskysymyksiä suoraan tekijänoikeusjärjestöihin yhteyttä ottamalla sekä itsenäisesti tietoa hakemalla. Hän toimitti niistä tietoa kuntien kulttuuripalveluille useaan eri otteeseen. Erityisesti Teoston lupakäytäntö koettiin monimutkaisena kuntien tarpeisiin nähden. Myös Tehään virtaa yhdessä -hankkeen ohjausryhmässä pohdittiin, että kuntien kohdalla musiikin striimauksiin ja tallenteisiin liittyvät Teoston luvat olisi järkevämpää sisällyttää Teoston puitesopimukseen.

Teoston syksyllä pitämän webinaarin (24.9.) perusteella jäätiin siihen käsitykseen, että lupakäytäntö olisi muuttumassa jälleen keväällä 2022. Teoston mukaan livestriimauslupa ollaan integroimassa osaksi tapahtumalupaa. (Teosto 2021.)

Hanketyöntekijä auttoi kuntia striimauslaitteistoon, lipunmyynnillisten virtuaalitapahtumien järjestämisen sekä erilaisiin some-alustoihin liittyvissä käytännön asioissa. Kuntatoimijoille kerrottiin erilaisista teknisistä ratkaisuista, neuvottiin laitteiden ja sovellusten käytössä sekä käytiin läpi miten virtuaalisuutta voidaan hyödyntää sisältöjen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi käytiin läpi tietosuojan, tekijänoikeuksiin ja saavutettavuusasetukseen liittyviä asioita.

Musiikkisisältöjen striimauksen ja tallenteiden lisäksi kunnat ovat rohkeasti lähteneet kokeilemaan eri sisältöisten virtuaalikulttuuripalveluiden tuottamista kuten äänimateriaalin, virtuaalisten museosisältöjen, tanssin ja asiasisältöjen kuten luentojen ja kulttuurifoorumin striimaamista. Lisäksi on laadittu tietopainotteinen video kunnan varattavista tiloista, kokeiltu verkkonäyttelyjä ja edistetty laitteiden yhteiskäyttöä, tiedon jakamista ja yhteistyötä.

Hankkeen kautta on voitu selvittää myös laitevaatimuksiin ja kalustoon liittyviä kohtia. Näitä tietoja on toimitettu kunnille. Esimerkiksi Kiuruveden kulttuuripalvelut sai tehtyä kalustosta kilpailutuksen ja hankinnat hankkeen antamien tietojen avulla. Kaikkien toimijoiden kanssa on jossain muodossa käyty läpi kalustoon liittyviä asioita. Osa kunnista on toteuttanut striimauksia yhteistyössä kunnan muiden toimijoiden kanssa tai ostopalveluja käyttämällä. Lisäksi mahdollistettiin vertaisoppimista ja tiedonvaihtoa Iisalmen ja Kiuruveden kulttuuritalojen striimauskaluston ja niiden käyttämisen kanssa.

Kaikessa kehittämisessä on pyritty siihen, että kunnat saavat taitoja ja tietoa voidakseen toteuttaa virtuaalisisältöjä jatkossa myös itsenäisesti tai yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Tavoitteena oli myös mallintaa miten virtuaalisuus vaikuttaa tuotantojen suunnitteluprosessiin ja arviointiin mm. saavutettavuudesta eri kohderyhmillä. Hankkeen lopuksi laaditussa verkkojulkaisussa on esitelty kuntien virtuaalisten kulttuuripalveluiden tuottamismallia, jossa otetaan kantaa esimerkiksi suunnittelua ohjaaviin asioihin. Mallia voi soveltaa sellaisissa kunnissa, joissa virtuaalisten kulttuuripalveluiden tuottamista kokeillaan tai mietitään. Verkkojulkaisu toimitetaan erillisenä liitteenä ja se julkaistaan hankkeen verkkosivulla julkisesti.

3.3 Tavoite 2: Sote-yhteistyön kehittäminen

Hankkeen alussa sote-yhteistyö oli satunnaista ja jäsentymätöntä. Kuntien kulttuuripalveluilla ei ole aina ollut tiedossa yhteyshenkilöä, jolle olisi voinut tarjota kulttuurisisältöjä. Hankkeessa on panostettu sote-yhteistyön osalta erityisesti yhteyksien luomiseen, sisällön suunnitteluun ja teknisten haasteiden selvittämiseen. Myös tilastointiin liittyvä tiedon hankinta ja jakaminen on ollut kehitettävien asioiden joukossa.

Hankkeessa oli tavoitteena tavoittaa 5 %:ia Ylä-Savon alueen ikäihmisistä. Tämä tarkoittaa noin 700 henkilöä. Kerättyjen kävijätietojen perusteella voidaan arvioida, että tavoite saavutettiin. Osassa toteutetuissa toiminnoista kävijämäärä oli helppo selvittää ja arvioida varsinkin silloin, kun sisältö oli kohdennettu suoraan ikäihmisille esimerkiksi sote-yhteistyön kautta. Tilastointitiedon kerääminen kaikille julkisista sisällöistä some-alustoilla on vaikeaa ja näissä tapauksissa ainoa vaihtoehto on ollut kokonaiskatsojamäärän tarkastelu. Yksityiskohtaisempaa, väestöryhmään perustuvaa, tilastointitietoa ei kaikissa yhteyksissä ollut mahdollista saada.

Tavoitteena oli, että yhteistyötä kehittämällä ja virtuaalisia kulttuuripalveluita pilotoimalla voidaan vaikuttaa myönteisesti alueen väestön kulttuurihyvinvointiin. Tavoitteena oli myös edistää tasa-arvoa ja parantaa saavutettavuutta. Yhteistyön osalta tavoiteltiin tehokkaampaa viestintäyhteistyötä ja yhteistyön ensiaskeleiden kartoittamista. Yhteistyön tueksi mallinnettiin vuosikello. Malli on visualisoitu hankkeesta tehdyssä julkaisussa.

3.4. Toimenpiteet: Sote-yhteistyön kehittäminen

Hankkeessa lähdettiin alusta asti luomaan yhteyksiä alueen sote-toimijoihin. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ja Lapinlahden sosiaali- ja terveystieteiden osalta tilanne oli helppo selvittää. Toisaalta Kysterin alueen hyvinvointikoordinaattorin yhteystietoja oli vaikea saada selville. Ongelma oli vaikea, sillä Pielavesi ja Keitele kuuluvat Kysterin alueeseen. Selvitettäessä asiaa, joitakin tietoja löytyi lopulta Kuopion yliopistollisen sairaalan verkkosivuilta. Ottaessa yhteyttä sivuilla mainittuun henkilöön, kävi ilmi, ettei henkilö enää tehnyt alueen hyvinvointikoordinaattorin tehtäviä. Jotta hankkeessa päästän etenemään, päädyttiin Keiteleen ja Pielaveden kohdalla ottamaan selvää, ketkä henkilöt vastaavat kunnan vanhuspalveluista ja tekemään yhteistyötä kuntatasolla.

Ylä-Savon alueen sote-asiantuntijat ovat olleet mukana ohjausryhmätyöskentelyssä ja tuoneet tätä kautta arvokasta tietoa ikäihmisten virtuaalisten kulttuuripalvelujen ja yhteistyön kehittämiseen.

Esimerkiksi Lapinlahden sosiaali- ja terveysosastolla ollut Pohjois-Savon liiton tukema ViViLa-hanke on ollut hyvä tietolähde ikäihmisten etäpalveluiden kehittämiseksi. Kyseisestä hankkeesta on saatu paljon arvokasta lisätietoa siitä, miten kulttuuripalveluita voitaisiin toteuttaa etänä ikäihmisille kuvapuhelinpalvelun kautta ja mitkä asiat kiinnostavat esimerkiksi virikeryhmätoimintaan osallistuvia. Lapinlahden ViViLa -hanke teki samankaltaista yhteistyötä kuvapuhelinpalvelun osalta alueen kulttuuritoimijoiden (esim. kansalaisopisto ja Lastu), kuin mitä suuremmissa kaupungeissa (esimerkiksi Vaasa ja Tampere) tehdään. ViViLa -hankkeen hanketyöntekijä, virikeohjaaja Tuula Kuki-Pöllänen, oli mukana myös Tehhään virtaa yhdessä -hankkeen ohjausryhmässä. Kuten Lapinlahden ViViLa-hankkeessakin on huomattu, säännöllistä sisältöyhteistyötä voi tehdä esimerkiksi kansalaisopiston kanssa. Muissa Ylä-Savon kunnissa kuvapuhelinpalvelua oli käytetty esimerkiksi fysioterapiassa, mutta kulttuurisisältöjä ei oltu kokeiltu.

Tehhään virtaa yhdessä -hankkeen aikana nähtiin, että kuvapuhelinpalvelun mahdollisuudet yhteistyön tekemiseen tunnustetaan kyllä, mutta laitteita on Ylä-Savon alueen kotihoidon asiakkailta tällä hetkellä käytössä melko vähän. Laaja-alainen kuvapuhelinpalvelun testaaminen yhteistyön välineenä ei ollut vielä tässä vaiheessa mahdollista laaja-alaisesti Ylä-Savon alueella, sillä yhteistyötäkin vasta rakennettiin. Selvitystyön ansiosta on kuitenkin pystytty vahvistamaan yhteistyön osapuolten välistä vuorovaikutusta ja suunnittelemaan tulevaisuuden toimenpiteitä. Yhteistyö kuvapuhelinpalvelun kohdalla on selkeästi myöhemmän yhteistyövaiheen kokeilu.

Ohjausryhmässä yritettiin ratkoa välineisiin liittyviä asioita useaan otteeseen. Pielavedellä lähdettiin kokeilemaan mallia, jossa vanhuspalvelut osti käyttöön pari tablettia ja niitä kierrätettiin kotipalvelun asiakkaille kotipalvelun työntekijöiden avulla. Tableteilta pääsi katsomaan mm. kulttuurisisältöä. Kokeilu on kesken vielä tämän raportin kirjoittamisen hetkellä. Alustavasti näyttää siltä, että tarvitaan lisäkoulutusta kotipalvelun henkilöille, jotta virtuaalisten kulttuuripalveluiden edut ikäihmisten kulttuurihyvinvoinnissa nähtäisiin paremmin. Ilahduttavaa on, että asiakkailta tullut palaute on ollut positiivista ja tablettikokeilussa mukana olleet kotipalvelun asiakkaat ovat pitäneet kokeilusta.

Hankkeen aikana toteutettiin muutamia virtuaalisten kulttuurisisältöjen pilotointeja sekä kohdennetusti että yhteistyönä. Isoin kokeilu oli Aile Duon hybridikonsertin tuottaminen.

Toteutettiin yksi konsertti jokaiseen kuntaan ja lisäksi tallenne, joka voitiin jakaa sote-toimijoiden käyttöön. Pilotoinnin onnistumisesta saadut tulokset osoittavat, että vastaavanlaista vuosittaista yhteishankintaa kannattaa tehdä myös jatkossa. Ikäihmisten ja hoivalaitosten henkilökunnan mukaan konsertti oli ollut mukava kokemus pandemian keskellä. Sisältö koettiin toimivana sekä paikan päällä toteutettuna että virtuaalisena. Lisäksi on tehty pienempiä kuntakohtaisia kokeiluja eri alustoilla. Suullisesti saadun palautteen mukaan sisältöjä kaivattaisiin enemmän ja säännöllisemmin. Lisäksi kerrottiin, että tieto käytettävissä olevasta virtuaalisesta kulttuurisisällöstä tulisi olla helpommin saatavilla.

Hankkeen ohjausryhmässä onkin lähdetty ratkaisemaan ensivaiheen yhteistyöhön liittyviä ongelmia ja etsimään toimivia ratkaisuja niille. Tavoitteena on esimerkiksi saada kaikkiin Ylä-Savon vanhuspalveluüksiköihin kulttuuriyhdyshenkilö. Lisäksi on suunniteltu, että tullaan kokoamaan ryhmä, joka katsoo säännöllisesti miten yhteistyötä voidaan kehittää. He arvioivat myös saavutettavuutta, tilastointitiedon keruuta ja päättävät vuosittaisista kulttuurisisältöjen tarjoamisesta ja vastuista.

Nämä asiat on mallinnettu yhteistyön vuosikellon muotoon. Mallinnuksessa on kuvattu myös yhteistyön rajapintoihin liittyvät asiat. On todettu, että yhteistyö on hankkeen aikana saatu hyvään alkuun, mutta kehitettävää löytyy vielä. Mallinnuksen on tarkoitus olla ensimmäinen askel kohti suunnitelmallisempaa yhteistyötä. Hankkeessa tehtyjen kokeilujen, havaintojen ja ohjausryhmätyöskentelyn kautta on käynyt selväksi, että soten vanhustyön puolelle tarvittaisiin lisää koulutusta ja tietoa kulttuurihyvinvoinnin merkityksestä ja käytännöistä, jotta asiat saadaan luontaiseksi osaksi vanhuspalvelujen arkea.

3.5 Tiedonkeruu kulttuuripalvelujen ja sote-toimijoiden yhteistyön ja ikäihmisille suunnattujen virtuaalisten kulttuuripalvelujen kehittämiseksi

Tehdään virtaa yhdessä -hankkeen päämääränä on ollut selvittää, mitä sote-palvelujen piirissä olevat ikäihmiset haluavat kulttuuripalveluilta. Tällä tavalla haluttiin myös antaa ikäihmisille mahdollisuus osallistua palvelujen kehittämiseen ja parantaa osallisuuden kokemusta. Otannat toteutettiin kahdessa erässä, 10.5.-24.6.2021 ja 3.8.-18.11.2021. Ikäihmisiä kuultiin kotipalvelun kautta toteutetun sähköisen kyselyn, hoitohenkilökunnan ja virikeohjaajien tekemien haastattelujen sekä yhteistyössä valittujen yksiköihin jalkautumisen avulla.

Näitä selvityksiä varten laadittiin kotipalvelun piirissä oleville ja asumispalveluyksiköissä asuville ikäihmisille suunnattu lyhyt Webropol-kysely, joka toteutettiin sote-henkilökunnan kautta. Lisäksi laadittiin haastattelurunko pienryhmiä ja etäryhmiä varten. Webropol-kyselyssä oli aluksi asetuksiin liittyvä ongelma, joka vähensi vastausten määrää osittain. Virhe korjattiin pian, mutta siitä huolimatta vastauksia tuli lopulta vaatimaton määrä, vain 22 vastausta. Jäi epäselväksi eivätkö ikäihmiset halunneet osallistua vai miksi kyselypohja kuitenkin avattiin 111 kertaa sekä miksi vastaaminen oli aloitettu 25 kertaa, mutta vastauksia ei ollut lähetetty. On arvioitu, että suurin osa kyselyn avaamisista on tapahtunut silloin, kun kyselyä on esitelty kotipalvelun asiakkaille, mutta he eivät ole halunneet vastata siihen.

Kevään haastatteluilla saatiin tavoitettua kolme pienryhmää, yhteensä 25 ikäihmistä. Pandemiarajoitusten takia hanketyöntekijä ei voinut vieraila palveluyksiköissä, ja hoitohenkilökunta sekä viriketoiminnan vastuuhenkilöt toteuttivat haastattelut. Lisäksi hanketyöntekijä toteutti yhden haastattelun yhteistyökumppaneiden kautta ikäihmisten etäryhmälle. Otantaa jatkettiin syksyllä toteuttamalla haastattelut jalkautumalla sote-asiiantuntijoiden kanssa yhteistyössä valittuihin yksiköihin. Saatiin tällä tavoin tavoitettua hoivan ja hoidon yksiköissä olevia ikäihmisiä ympäri Ylä-Savoa. Yhteensä haastatteluilla tavoitettiin 64 ikäihmistä ja 18 hoitajaa. Kaiken kaikkiaan tavoitettiin 111 ikäihmistä, joka on noin 16 % tavoitellusta kohderyhmän koosta.

Sekä hoitohenkilökunnan, ohjausryhmään osallistuneiden sote-asiiantuntijoiden sekä hanketyöntekijän jalkautumisen aikana tekemät huomiot tukevat sitä käsitystä, että ikäihmiset osallistuisivat mielellään kulttuuritapahtumiin kuten konsertteihin tai teatteriesityksiin, jos niitä olisi tarjolla. Haastatteluvastauksista korostui pandemian vaikutukset. Osa vanhuksista kaipasi kulttuurisisältöjä ja osa oli lakannut toivomasta näitä. Vain muutamat vastaajat kokivat, ettei pandemia ollut vaikuttanut heidän mahdollisuuksiinsa osallistua kulttuuripalveluihin.

Ikäihmisten vastauksissa toivottiin monenlaisia asioita. Eniten mainintoja saivat hengelliset tilaisuudet, hengellinen musiikki, vanha tanssimusiikki, harmonikkamusiikki, kesäteatteri, lasten esitykset, huumoria sisältävät teatteriesitykset, käsityöt, historialliset asiat kuten henkilökuvat ja museot. Myös arjen pienet asiat kuten ääneen lukeminen, jollekin puhuminen ja vaikka torilla käynti koettiin merkityksellisinä. Osa mainitsi tärkeäksi itse tekemisen, kuten neulomisen, kirjoittamisen tai yhdessä pelaamisen. Sekä hoivahenkilökunnan että ikäihmisten vastauksissa sanottiin useita kertoja, ettei sisällön tarvitse olla mikään suuri show, vaan jopa 15 minuutin

pituiset yhdellä kuvakulmalla toteutetut sisällöt koettiin hyvinä. Toivottiin pieniä hyvän mielen hetkiä.

Kysyttiin myös laitteiden ja verkossa olevien sisältöjen käyttämisestä. Vastausten perusteella virtuaalisten kulttuuripalveluiden saavutettavuuden haasteena ovat ikäihmisten laitteiden käyttöön liittyvät taidot sekä itse laitteiden puute. Monella ei ole omia älylaitteita tai kotipalvelun kautta saatavaa etälaitetta, jonka kautta virtuaalisia kulttuuripalveluja voisi edes tarjota. Varsinkin hoivalaitoksissa olevilla vanhuksilla ei ole käytössä omia laitteita tai osaamista, jotta he pystyisivät itsenäisesti hakeutumaan virtuaalisten palvelujen äärelle. Myös laitteiden käyttämisen pelko ja erilaiset sairaudet voivat olla esteenä laitteiden käytölle.

Etävirikeryhmien vastauksissa kerrottiin, että osa koki digitaitojensa kohentuneen ja etävirikeryhmän olleen tärkeä sisältö elämään. Ohjaajat kertoivat, että etävirikeryhmän ohjaaminen vaatii ohjaajalta kärsivällisyyttä opastaa rauhallisesti. Myös etävirikeryhmällä oli laitteiden käyttöön liittyviä ongelmia esim. heikentyneen tuntoaistin takia. Näissä tapauksissa jo virran laittaminen päälle saattoi olla ongelmallista. Virtuaaliset sisällöt ja etävirikeryhmät voivat olla haastavia ikäihmisille, joilla on käytössä kuulokoje. Etäviriketoiminnan kautta tehtävässä yhteistyössä tärkeää on huomioida juuri ohjaajan rooli opastamisen suhteen.

Hoivayksiköissä kerätyissä vastauksissa ikäihmiset toivat esille, että voisivat katsella tai kuunnella virtuaalisia kulttuurisisältöjä, jos joku laittaisi sisällön valmiiksi. Ohjausryhmän sote-asiiantuntijoiden mukaan suurimmassa osassa hoivalaitoksia löytyy esimerkiksi älytelevisioita, videotykki ja kangas, kannettava tietokone tai tabletteja, joilta virtuaalis sisältöjen käyttäminen kyllä olisi mahdollista. Näissä laitteissa virtuaalis sisällöt myös toimivat hyvin.

Hankkeessa pyrittiin aktiivisesti löytämään kulttuuripalvelujen ja sote-toimijoiden yhteistyön intressien rajapintoja, joiden kautta sote-palvelut ja kuntien kulttuuripalvelut voivat yhteistyössä vahvistaa ikäihmisten kulttuurihyvinvointia. Selvityksien ja pilotointien avulla on voitu konkreettisesti selvittää hyviä yhteistyö- ja viestintätapoja sekä selvittää sote-palvelujen piirissä olevien ikäihmisten toiveita kulttuuripalveluja kohtaan. Tiedonkeruun toteuttaminen oli hyvä päätös. Se auttaa tulevaisuudessa ikäihmisille tarjottavien kulttuurisisältöjen suunnittelussa sekä auttoi mallintamaan yhteistyön raamit. Sen aikana saatiin myös aito yhteys vanhustyön ammattilaisiin eri puolilla Ylä-Savoja ja pystyttiin rakentamaan siltoja kulttuuripalvelujen ja sote-palvelujen välille.

Hankkeen lopuksi toteutettiin kaksi ikäihmisten eniten toivomaa virtuaalisisältöä. Nämä sisällöt tulevat olemaan sote-yhteistyökumppanien käytössä vuoden 2022 ajan.

4 HANKKEEN KOULUTUKSET JA TAPAHTUMAT

Hankkeen aikana toteutettiin seuraavia tapahtumia. Alla olevien tapahtumien lisäksi valmisteltiin muutakin, mutta toteutus epäonnistui esimerkiksi rahoituksen saamiseen tai muun merkittävän esteen takia. Tiedotteet, julkaistut lehtijutut, kyselykoonnit ja tapahtumien markkinointimateriaalit on tallennettu lisälmen kulttuuripalveluiden verkkolevyllä olevaan Tehhään virtaa yhdessä -hankekansioon.

Pilotointien sisältösuunnittelussa ja kohdentamisessa käytettiin hyväksi kuntalaisille suunnatusta kyselystä tulleita vastauksia sekä loppuvuoden pilotoinneissa myös haastatteluissa ikäihmisiltä ilmi tulleita toiveita. Kaikissa hankkeen aikana toteutuneissa tai toteutettavissa kokeiluissa otettiin huomioon hankkeen erityiskohderyhmä, ikäihmiset.

4.1 Koulutukset ja työpajat

Striimauskoulutus 6.4.2021 klo 9-12

Ilmoittautuneita 34, Osallistujia 32, tallenteen katsoneiden määrää ei voida tarkistaa.

Tavoitteena oli lisätä kuntien kulttuuripalvelujen sekä heidän kanssaan tiivistä yhteistyötä tekevien tahojen (esim. kirjastot, kansalaisopistot) tietoja ja taitoja striimauksen ja tallenteiden tuottamisesta. Zoomin kautta toteutetun koulutuksen toivottiin antavan varmuutta virtuaalisisältöjen tuottamiseen ja auttaa kokeilukynnyksen madaltamisessa.

Palautekyselyyn vastasi puolet osallistuneista. Vastaajat pitivät koulutusta hyvänä, mutta toivoivat lisää esimerkiksi työpajamuotoista koulutusta, jossa laitteita ja ohjelmistoja pääsisi kokeilemaan käytännössä.

Virtaa! Kulttuurihyvinvointiwebinaari, puhujana Anna-Mari Rosenlöf 3.6.2021 klo 13-14

Ilmoittautuneita 18, Osallistujia 15, tallenteen katsoneita 9.

Tavoitteena oli antaa faktatietoa ikäihmisten kulttuurihyvinvoinnin edistämisen perusteluista ja näin vahvistaa tiedollisia valmiuksia kehittää ikäihmisten kulttuurihyvinvointia Ylä-Savossa sekä mahdollistaa yhteistyötä. Teamsissa toteutettu webinaari suunnattiin kuntien luottamushenkilöille, sote-asiantuntijoille, vanhustyön johtajille sekä kuntien kulttuuripalveluiden

vastaaville. Välittömän palautteen mukaan osallistujat saivat webinaarista lisää tietoa ja kokivat, että ikäihmisten kulttuurihyvinvointiin panostamiseen kannattaa tulevaisuudessa satsata.

Matalan kynnyksen eMuseo -työpaja 2.11. klo 10-11

Osallistujia 5.

Järjestettiin Teamsissa matalan kynnyksen eMuseo-työpaja kuntien kulttuurivastaaville. eMuseo -alustan avulla on voitu mm. kehittää museoiden virtuaalista tarjontaa Keiteleellä, Lapinlahdella ja Iisalmessa. Tarkoituksena oli käydä yhdessä läpi alustan toimintoja ja oppia, miten alustaa voisi käyttää tehokkaammin. Yhteistä pajaa veti museoamanuenssi Ilkka Peuna, joka on perehtynyt alustan toimintoihin hyvin laatiessaan sivuja Juhani Ahon museolle.

Virtaa! Kulttuurihyvinvointiwebinaari: kulttuurinen vanhustyö ja kulttuurikirjaaminen puhujana Silva Siponkoski 9.11.2021 klo 13-14

Ilmoittautuneita 16. Osallistujia 14, tallenteen katsoneita 11.

Järjestettiin Teamsissa webinaari erityisesti vanhustyön asiantuntijoille, virikeohjaajille, vanhustyön esimiehille ja kuntien kulttuurivastaaville. Webinaarin tarkoituksena oli antaa lisätietoa sekä käytännön vinkkejä kulttuuriseen vanhustyöhön. Lisäksi käytiin läpi kulttuurikirjaamisen menetelmää. Tavoitteena oli myös vahvistaa tietoja ja edistää yhteistyön mahdollisuuksia.

Osallistujat kokivat webinaarista saadun välittömän palautteen perusteella aiheen tärkeäksi.

Webinaarisällöstä ja kouluttajasta saatiin paljon hyvää palautetta. Monet miettivät konkreettisia toimia, joilla ikäihmisten kulttuurihyvinvointia voitaisiin lisätä sekä mitä menetelmiä heillä oli jo käytössä.

4.2 Tiedonkeruut

Kysely kuntien virtuaalisista kulttuuripalveluista 17.5.-13.6.2021

Osallistujia 62. Kyselyyn vastanneista kolmasosa oli yli 60-vuotiaita tai vanhempia.

Laadittiin sähköinen kysely Ylä-Savon alueen kuntalaisille Webropolilla. Kysely oli mahdollista täyttää paperisena Keiteleellä. Kyselyn tavoitteena oli saada selville kuntalaisten ajatuksia koskien virtuaalisia kulttuuripalveluita. Kysymyksissä kiinnitettiin huomiota esimerkiksi sisältöä, viestintää

ja markkinointia, alustaa, laitteistoa sekä maksullisuutta koskeviin asioihin. Kyselyyn vastasi verrattain pieni joukko, jonka vastauksista oli vaikeaa vetää suuria johtopäätöksiä. Kyselyyn vastanneet pitivät kulttuuripalveluiden virtuaalisuutta esimerkiksi maksuttomien striimien kohdalla hyvänä. Vastaajien mukaan tiedon löytämisessä on kuitenkin ongelmia. Yli puolet vastanneista kertoivat olevansa valmiita ostamaan lipun maksulliseen virtuaalitapahtumaan jos lipun hinta olisi 5-10 €.

Kysely virtuaalisista kulttuuripalveluista kotihoidon ikäihmisille 17.5.-24.6.2021

Vastanneita 22, kysely aloitettu 25 kertaa, kysely avattu 111 kertaa.

Toteutettiin yksinkertaistettu ja lyhyt Webropol-kysely, jota oli tarkoitus täyttää kotihoidon työntekijöiden avulla kotipalvelun piirissä olevilla ikäihmisillä. Kysely oli täysin anonyymi ja sen kysymykset koskivat virtuaalisia kulttuurisisältöjä, laitteiden käyttöä ja toiveita sisällön suhteen. Ikävä kyllä tiedon keruu epäonnistui ja hankkeen tavoitteenakin olleen kotihoidon piirissä olevien ikäihmisten tavoittamisessa ei onnistuttu.

Haastattelu otannat asumispalveluyksiköissä ja ikäihmisten etävirikeryhmissä 17.5.-24.6.2021

Vastaajia 25 kolmessa eri haastattelutilanteessa

Toteutettiin ensimmäinen otanta, jota varten laadittiin ohjeet ja kysymykset koskien ikäihmisten toiveita virtuaalisia kulttuurisisältöjä ja ajatuksia kulttuurin saavutettavuutta kohtaan. Haastattelut toteutettiin täysin anonyymina. Pandemiatilanteen takia haastattelut toteutettiin hoitohenkilökunnan ja virikeohjaajien avulla. Koska vastauksia ei saatu tarvittavaa määrää, päätettiin, että haastatteluja jatketaan syksyllä. Haastatteluvastauksia käytetään kulttuuripalvelujen ja sote-toimijoiden yhteistyön sekä kulttuurisisältöjen suunnittelun tukena. Tuloksista on kerrottu edellisessä kappaleessa.

Haastattelu otannat jalkautuen asumispalveluyksiköihin 3.8.-18.11.2021

Vastaajia 64 sekä 18 hoitohenkilökunnan jäsentä

Toteutettiin ikäihmisten haastatteluja sote-yhteistyökumppanien kanssa yhteistyössä valituissa yksiköissä. Jalkautumiset saatiin toteutettua yhtä kuntaa lukuun ottamatta kaikkialla Ylä-Savossa. Hanketyöntekijä toteutti haastattelut. Samalla saatiin arvokasta tietoa hoitohenkilökunnalta ja virikeohjaajilta siitä, miten yhteistyötä voitaisiin konkreettisesti jäsentää ja mitkä asiat he näkevät

ikäihmisillä merkityksellisinä. Haastatteluvastauksia käytetään kulttuuripalvelujen ja sote-toimijoiden yhteistyön sekä kulttuurisisältöjen suunnittelun tukena. Tuloksista on kerrottu edellisessä kappaleessa.

4.3 Pilotoinnit

Hetkiä elämässä - Tanssiesityksen striimaus, Kiuruvesi 16.6.2021 klo 16

Osallistujia paikan päällä 15, videokatselut 558.

Pandemian aikana on nähty paljon sisältöjä, joissa pääosassa on ollut musiikki. Kiuruveden kulttuuripalvelut kokeilivat striimausta ja tallenteen tuottamista sekä tanssin striimaamista yhteistyössä koreografi Pauliina Nuutisen kanssa. Kokeilu oli kulttuuripalvelujen ensimmäinen striimauskokemus, jossa piti perinteisen tuotannon lisäksi selvittää laitevaatimuksia. Kokeilu oli onnistunut ja siitä on saatu paljon hyvää palautetta. Tallenne on edelleen katsottavissa Kiuruveden kaupungin YouTube -kanavalla.

Slaavilaisia tarinoita – Kamarimusiikkia kesäiltaan -hybridikonsertti, Iisalmi 22.6.2021 klo 18

Osallistujia paikan päällä 50, striimi ja tallenne 20.

Tavoitteena oli kokeilla lipunmyynnillisen hybriditapahtuman toteuttamista kuntalaisille suunnatun kyselyn tulosten innoittamana. Kokeilu oli hankkeen vaativin ja sen takia tehtiin esiselvityksiä mm. lipunmyynnin ja teknisen toteutuksen osalta. Kokeilu toteutettiin yhteistyössä sellisti Sanna-Kaisa Ruopan ja pianisti Laura Pulkan kanssa, ja vertailun perusteella valitun lipunmyyntitoimiston striimausalustan kautta. Virtuaaliosuutta varten kerättiin kymmenen hengen testiryhmä, jonka tehtävänä oli seurata striimiä ja antaa siitä myöhemmin palautetta. Kokeilun myötä opittiin paljon lipunmyynnillisen hybriditapahtuman tuottamisesta sekä tekniikkavaatimuksista.

Aile Duon Ylä-Savon hybridikiertue, Ylä-Savo 12.-17.7.2021

Katsojia 70 live-keikolla, tallenne 49 katselukertaa, tavoitettu yleisön vähimmäismäärä n. 250 katsojaa. Hybridituotannolla tavoitettiin hyvin soten asumis- ja päiväkeskustoiminnan piirissä oleva ikäihmisiä. Sisältöä on kokeiltu myös Pielaveden kotipalvelun kautta toteutetun tablettikokeilun yhteydessä. Yhteistuotannolla pyrittiin mallintamaan tiedonkeruuta tilastojen osalta Webropolia käyttämällä. Tiedonkeruukokeilu epäonnistui, sillä tilastointitietoja ilmoitettiin

vain muutamasta paikasta. Pilotoinnin avulla päästiin kokeilemaan, miten virtuaalisuutta voidaan hyödyntää sote-yhteistyössä sekä mitä asioita hybridituotannossa täytyy ottaa huomioon. Katsojamäärä on arvio, sillä tallenteen katselumäärä ei kerro ruudun toisella puolella olevien katsojien määrää. Vähimmäismäärä on arvioitu siten, että jokaisen katselukertaa kohden esitystä on katsonut vähintään viisi katsojaa. On tiedossa, että joissakin paikoissa katsojia on ollut lähemmäs 30. Kokeilu toteutettiin YouTubeissa piilotettuna sisältönä.

Yhteislaulutilaisuuden striimaus Ihmeen hyvää ikäihmisille -viikolla, Iisalmi 4.-10.20.2021

Osallistujia paikan päällä 50, tallennekatselut 349.

Kokeiltiin virtuaalitapahtuman tuotantoa yhteistyössä yhdistyksiä kokovan Ylä-Savon Vakan sekä Ylä-Savon kansalais- ja musiikkiopiston kanssa. Tuotannon suunnittelussa ja toteutuksessa tehtiin tiivistä yhteistyötä myös esiintyjien kanssa. Tapahtumassa esiintyivät Eevariitta Rytönen (laulu), Sanna-Kaisa Ruoppa (sello), Petri Herranen (piano), Saga Ronkainen (laulu) ja kansalaisopiston Muista laulaa -ryhmä. Striimaus ja tallenne toteutettiin kaupungin YouTube-kanavan kautta. Välitettiin tapahtumasta tietoa sote-yhteistyöverkoston kautta hoivakoteihin. Kokeilun tavoitteena oli kokeilla yhteistyössä tehdyn sisällön tuottamista ja kohdentamista ikäihmisille.

Ikäihmisten viikko: luennon striimaaminen sekä koululaisten videotervehdys Kesälammen -hoivakotiin, Vieremä 4.-10.20.2021

Livetapahtuman kävijämäärästä ei ole saatavilla kävijätietoa, videokatselut 57.

Kesälammen videotervehdyksen nähneitä 20.

Vieremällä kokeiltiin ensimmäistä kertaa luennon striimausta yhteistyössä Vieremän kirjaston kanssa. Luennon piti Erkki Alasaarela ja aihe mukaili ikäihmisten viikon teemaa ”Luonto antaa voimaa”. Myös tästä tilaisuudesta välitettiin tietoa alueen sote-toimijoille. Kokeilun tavoitteena oli kokeilla miten striimaus ja tallenteen teko onnistuvat yhteistyössä sekä saada kokemusta striimin tuottamisesta kunnan YouTube-kanavalla.

Lisäksi kokeiltiin yhteistyötä koulun kanssa, joka tuotti 20 minuutin mittaisen ikäihmisten viikon videotervehdyksen Kesälammen -hoivakodin vanhuksille. Kokeilu toteutettiin Teamsin välityksellä. Jalkautumisen yhteydessä saadun palautteen mukaan vanhukset olivat nauttineet tervehdyksestä paljon. Saatiin myös palautetta, että tämän muotoiset pienet toteutukset käyvät hyvin hoivakotien arkeen.

Isovanhempien päivä, Vekaravaaran videotervehdys Pielakodin asukkaille, Pielavesi 20.10.2021

Videotervehdyksen nähneiden määrästä ei ole saatavilla tietoa.

Kokeiltiin yhteistyössä varhaiskasvatyüksikkö Vekaravaaran kanssa pienen virtuaalitetken tuottamista ja kohdentamista ikäihmisille. Ikäihmisten haastatteluissa tuli esiin, että monien kontaktit omiin lapsenlapsiin olivat vähentyneet koronan myötä. Haluttiin toteuttaa matalan kynnyksen kokeilu, jossa kerrottiin päiväkotilasten arkisista puuhailuista. Videotervehdys tehtiin WhatsApp -sovelluksella ja toimitettiin Pielakodin ikäihmisten iloksi. Saadun palautteen mukaan videotervehdyksestä oli pidetty paljon. Kokeilusta saatujen hyvien kokemusten myötä erimuotoisia videotervehdyksiä aiotaan jatkaa myös tulevaisuudessa.

Mureen perheen kirjeiden tallennusprojekti, Lapinlahti 20.10.2021

Kävijätietoja ei ole vielä saatavilla, sillä materiaalit eivät ole vielä verkossa.

Tavoitteena oli kokeilla museoaineiston digitointia äänimuotoon ja elävöittää museon kokoelmaa. Äänitiedostojen tarkoituksena oli myös parantaa museoaineiston saavutettavuutta. Kokeilussa tehtiin yhteistyötä Asutusmuseosäätiön, FT Hannu Heikkilän ja paikallisten harrastajateatterilaisten kanssa. Äänitiedostot tullaan tässä vaiheessa julkaisemaan linkeinä kunnan verkkosivuilla ja liittämään tulevaisuudessa osaksi eMuseo -alustalle luotavan Asutusmuseon sivua. Äänitiedostoja pääsee kuuntelemaan myös museon tiloissa QR-koodien kautta. Kunnan kulttuuripalvelut sai kokeilun myötä tietoa äänitallenneprojektin tuottamisesta.

Ylä-Savon kulttuurifoorumin striimaus, Keitele 25.11.2021

Osallistujia paikan päällä 17, striimin nähneet 20.

Haluttiin kokeilla osallistavaa tapaa ja toteutettiin Ylä-Savon kulttuurifoorumin striimaus Keiteleen kulttuuripalveluiden Facebook-kanavalla. Striimaus toteutettiin ostopalveluna ja tarkoituksena oli myös kokeilla, miten katsojia saataisiin aktivoitua osallistumaan keskusteluun foorumin aikana. Tapahtumapäivänä oli lumikaaos, joka verotti paikalle tulleiden määrää rajusti. Onneksi tilaisuus striimattiin, sillä sitä seurattiin joka puolelta Ylä-Savoaa. Tarkoituksena oli myös tukea Keiteleen kunnan kulttuuripalveluita striimauksen toteuttamisessa. Kokeilun myötä kunnan kulttuuripalvelut sai uutta osaamista ja rohkeutta virtuaalitapahtuman järjestämiseen. Chat-kokeilu onnistui kohtalaisesti.

#sytytä valo - kulttuurin puolesta -somevaikuttamiskampanja, Iisalmi 22.-26.11.2021

Somevaikuttamiskampanjalla tavoitettiin noin 300 henkilöä kaupungin Instagram- ja Facebook-sivuilla. (Sisältää tykkäykset ja jaot).

Haluttiin kokeilla kuntalaisille kohdennettua some-kampanjaa, jossa nivottiin yhteen kaksi teemaa: Kulttuuri vaikuttaa -kampanja ja Kotikulmat valoissa -valaisukampanja. Näistä muotoutui paikallinen Sytytä valo – kulttuurin puolesta -kampanja. Sen yhtenä tärkeänä teemana oli tuoda esille kulttuurin hyvinvointivaikutuksia. Osa materiaalista saatiin valmiina Pohjois-Savon Kulttuuri Kuulolla -verkostolta.

Kampanjaa varten laadittiin some-materiaalit ja stämppi #sytytä valo -kulttuurin puolesta, jota käytettiin kaikessa markkinoinnissa, ja jota verkosto jakoi eteenpäin alueen muille toimijoille. Stämppi nähtiin mm. Kulta ry:n somessa. Vaikuttamiskampanja toteutettiin lähes kokonaan virtuaalisena. Jokainen Ylä-Savon kunta käytti Kulttuuri kuulolla -verkoston laatimia materiaaleja parhaaksi katsomallaan tavalla. Kulttuuri kuulolla -verkoston tuottamia kulttuurin hyvinvointivaikutuksista kertovia printtimateriaaleja levitettiin esim. Ylä-Savon SOTE:n käyttöön ja jaettiin valtuuston jäsenille. Jokainen Ylä-Savon kunta osallistui myös valaisutempaukseen. Kampanja onnistui hyvin ja sillä saatiin huomiota kulttuurihyvinvoinnin edellytyksistä ja vaikutuksista.

Harmonikka duo ja Tolokun tytöt - tallennekokeilut, Ylä-Savo 1.12.2021

Kävijätiedot saadaan vuonna 2022.

Toteutettiin ikäihmisten haastattelutulosten perusteella heidän toiveidensa mukaisia virtuaalisisältöjä. Ikäihmiset olivat useimmiten toivoneet harmonikkamusiikkia ja huumorisisältöistä teatteria. Valittiin tarjousten perusteella yhteistyöhön Arne Pääkkö ja Antti Kempainen toteuttamaan harmonikkamusiikkia sisältävän tallenteen. Lisäksi tehtiin yhteistyötä Tolokun tytöt -duo, Maikki Korhosen ja Anneli Valta-Lisitsinin kanssa. He valmistelivat ikäihmisille suunnatun sketsisisällön, josta toteutettiin tallenne. Tallenteet tulevat olemaan kulttuuripalveluiden ja sote-kumppaneiden käytössä vuoden 2022 ajan.

Videoesitys kunnan varattavista tiloista, Keitele 31.12.2021

Katselijamäärät saadaan vuodesta 2022 alkaen.

Keiteleen kunnassa haluttiin kokeilla videon toteuttamista kunnan varattavista tiloista. Video on

toteutettu kuvamateriaalista Canvaa hyväksikäyttäen ja valmis video tulee kunnan verkkosivuille. Tilat kuvattiin kesän ja syksyn aikana videota varten. Tavoitteena on antaa tietoa varattavista tiloista saavutettavammassa muodossa.

4.4 Muut toimenpiteet

Erilaisten pilotointien lisäksi hankkeessa kehitettiin prosesseja, osaamista ja yhteistyötä. Esimerkiksi lissalnessa kehitettiin kulttuuri- ja vapaa-aika toimialueen yhteistyötä laitteiden lainauskäytännöissä, jaettiin osaamista sekä kehitettiin kameratyöskentely- ja striimaustapaa. Lisäksi on pyritty edistämään tiedon jakamista ja yhteistyötä.

Kiuruvedellä tehtyjen kalustohankintojen avulla kulttuuritalo on saanut striimaus- ja tallennetuotannon käynnistettyä. Striimauskokeilun ja tiedonvaihdon avulla kokeilukynnys on madaltunut ja kulttuuripalveluiden mahdollisuudet tuottaa erilaisia sisältöjä ovat laajentuneet.

Pielavedellä pyrittiin löytämään yhteinen näkemys siitä, miten Pielavesi TV:n toiminta saadaan jatkumaan kansalaisopisto- ja koulu yhteistyön kautta. Paikallisten nuorten ylläpitämä Pielavesi TV on ollut tärkeä osa virtuaalisten sisältöjen tuottamisessa kunnassa. Lisäksi kunnassa päätettiin edistää kaluston käyttöä muokkaamalla sopiva tila laitteistoille ja ohjelmistoille. Tällä tavalla on pystytty madaltamaan kynnystä sisällön tuottamiseen ja yhteistyössä toimimiseen.

Sonkajärven kirjasto, kansalaisopisto ja kulttuuripalvelut tuotti itsenäisesti erilaisia virtuaalisia kokeiluja. Hankkeen kautta pystyttiin auttamaan esimerkiksi striimausohjelmiston käyttöä koskevissa erityiskysymyksissä, kuvaustilanteen suunnittelussa, kamerakalustoon ja tekijänoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä sekä uuden alustan käyttöön ottoon liittyvissä asioissa. Lisäksi tuettiin paikallista kulttuuriyhdistystä apurahahakemuksen sisällön kanssa, kun yhdistys halusi tuottaa virtuaalitapahtuman.

Vieremällä lähdettiin kokeilemaan virtuaalisia sisältöjä yhteistyössä. Toimintaa on viety sittemmin eteenpäin ja virtuaalisten sisältöjen tuottamiseen on valjastettu suurempi joukko ihmisiä. Toiminta ei lepää enää parin ihmisen harteilla. Vieremän kunta on aktiivisesti ollut kehittämässä virtuaalisten palveluitansa. Samoin on käynyt Keiteleellä. Kulttuurifoorumin striimauksen jälkeen

kunnan kulttuuripalveluissa on koettu, että virtuaalisältöjen tuottamisen kynnys on madaltunut. Lähitulevaisuuden suunnitelmissa onkin erilaisia virtuaalisten kulttuurisisältöjä hankkeen jälkeen.

5 KEHITTÄMISTAVOITTEET JA JUURUTTAMINEN

Peilattaessa hankkeen tavoitteita tehtyihin toimenpiteisiin voidaan huomata, että hankkeella päästiin haluttuihin tuloksiin. Tätä tukee myös kävijäseuranta, jota on tehty koko hankkeen ajan. Kokonaisuutta arvioiden voidaan nähdä, että kuntien virtuaalisia kulttuuripalveluita on kehitetty monin eri tavoin, ottaen huomioon paikalliset resurssit ja kehittämistarpeet.

Hankkeen aikana on kuitenkin nähty joitakin kehittämiskohteita, joihin tulisi tulevaisuudessa erityisesti kiinnittää huomiota. Kehittämistavoitteet vaativat resursseja ja tämän vuoksi on laadittu uusia hankehakemuksia ja valmisteltu yhteistyömallia yhteistyön tueksi. Ilman jatkohanketta esimerkiksi ikäihmisten kulttuurihyvinvoinnin kehittäminen paikallisesti on haastavampaa ja vie enemmän resursseja. Alla on esitetty joitakin isompia teemoja, joihin kannattaa tarttua lähitulevaisuudessa.

5.1 Kuntien virtuaalisten kulttuuripalveluiden kehittäminen

Kunnat ovat saaneet hyvät alkutiedot virtuaalisten kulttuuripalveluiden kehittämiseksi sekä varmuutta suunnitella ja tuottaa erilaisia tuotantoja. Hankkeen aikana tehty mallinnus auttaa kuntien kulttuuripalveluita tuottamaan näitä virtuaalilikokonaisuuksia myös jatkossa.

Parhaiten uudet tavat tulevat käyttöön tietojen ja taitojen kehittämisellä. Kunnat voisivat esimerkiksi tehdä tutustumiskäynnejä toistensa luo virtuaalisten kulttuuripalveluiden kehittämisen teeman alla. Näillä käynneillä voisi tutustua toisten tapaan tehdä asioita ja edistää vertaisoppimista sekä saada mukaan hyviä käytänteitä omaan kuntaan vietäväksi.

Tiedollisia ja taidollisia osaamisia voi kehittää vertaisoppimisen sekä kurssien avulla. Kuntien kannattaisi toteuttaa yhteistyössä kansalaisopistojen kanssa striimauksiin ja tallenteiden tekemiseen liittyvä työpajamuotoinen kurssi, jolle halukkaat voisivat osallistua. Striimaukseen ja tallenteiden tekemiseen liittyy niin paljon teknisen osaamisen hallintaa, että parhaiten näitä oppisi käytännössä. Samalla kynnyksellä tuottaa kokonaisuuksia madaltuisi.

Ikäihmisten haastattelujen perusteella löydettiin joukko alihyödynnettyjä yhteistyökumppaneita kuten esimerkiksi museot, opistot ja kirjastot. Näiden toimijoiden kanssa voitaisiin kehitellä esimerkiksi jalkautuvaa toimintaa sote-yksiköihin. Esimerkiksi Lapinlahden ViViLa-hankkeessa kokeiltu kansalaisopistoyhteistyö voisi toimia myös muissa kunnissa.

Jalkautumisessa voitaisiin hyödyntää myös virtuaalisuuden mahdollisuuksia. Kirjasto voisi pitää lukuhetken esim. virtuaalisesti kuvapuhelinpalvelun kautta, mutta myös jalkautuen yksiköihin. Lisäksi voisi kehittää uusia muisteluskun -tyylisiä paketteja, joita voisi lainata kirjaston kautta. Museot voisivat miettiä kokoelmiensa saavutettavuutta lisäämällä ääni- ja videomateriaalia käyttämällä virtuaalilustoilla tai museon tiloissa. Eräässä hoivalaitoksessa visioitiin myös yhteistyössä tuotettua päivätanssitapahtumaa, kesäteatteriretkiä tai pientä museonurkkausta. Vaihtuvat kuvataidenäyttelyt hoivakodeissa voisivat lisätä asukkaiden viihtyvyyttä. Näitä kaikkia voisi tuottaa myös osin tai kokonaan virtuaalisena.

Onkin nähty, että Ylä-Savon kuntien kulttuuripalveluiden kannattaa kehittää palveluidensa virtuaalisuutta rinnan muiden toimintojen kanssa. Tuotantoja kannattaa myös jatkossa tehdä yhdessä, jotta rajalliset resurssit saadaan tehokkaasti hyödynnettyä.

5.2 Ikäihmisten kulttuurisuunnitelma ja siihen liittyvien toimintojen kehittäminen

Tavoitteena on, että sote-yhteistyötä kehittämällä kuntien kulttuuripalvelut voivat tarjota jatkossa virtuaalisia sisältöjä suoraan alueen sote-toimijoille sekä tuottaa omatoimisesti tai paikallisten verkostojen kautta virtuaalisia kulttuuripalveluita kunnan asukkaille. Hankkeen aikana luotiin käytäntö, jonka tarkoituksena on ohjata kuntien virtuaalisten kulttuuripalvelujen tuottamista ja niiden levittämistä sote-yhteistyökumppaneiden kanssa alueen ikäihmisten saavutettavaksi.

Hankkeen päättyessä kulttuuripalvelujen ja sote-toimijoiden kesken on muodostunut yhteistyöverkosto, joka toimii kivijalkana ikäihmisten kulttuurihyvinvoinnin kehittämiseksi tulevaisuudessa. Lisäksi hankkeen toimenpiteillä on pystytty tukemaan alueen kuntalaisten ja erityisesti ikäihmisten kulttuurihyvinvointia.

Tämä hanke keskittyy lähinnä virtuaalisten kulttuuripalvelujen ja siihen liittyvän yhteistyön kehittämiseen. On kuitenkin selkeästi nähtävissä, että alueen ikäihmisten kulttuurihyvinvointia pitäisi kehittää suunnitelmallisemmin. Kulttuurihyvinvointi ja digitaaliset palvelut näkyvät tulevassa maakuntaohjelmassa (Pohjois-Savon liitto 2021). On kuitenkin tärkeää saada nämä asiat toteutumaan myös käytännön tasolla.

Tämän vuoksi Ylä-Savoon suositellaan laadittavaksi kattavat ikäihmisten kulttuuritoimintasuunnitelmat sekä mittaristo, jolla voidaan tuoda näkyväksi kulttuurin vaikutuksia

pienissä kunnissa. Mittariston kulttuurihyvinvointivaikutuksia voitaisiin tuoda näkyvämmäksi ja käyttää suunnittelun ja vaikuttavuusanalyysin tukena.

Kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseen tarvitaan sekä henkilö- että rahallista resurssia toiminnan alkuun saattamiseksi. Mainittujen toimenpiteiden toteuttamiseksi haettiin hankeavustusta Sosiaali- ja terveysministeriön Terveyden edistämisen määrärahasta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021). Valitettavasti hankeavustusta ei myönnetty. Tätä ennakoiden haettiin hankeavustusta ikäihmisten kulttuurihyvinvointisuunnitelmien laatimiseksi myös Taiteen edistämiskeskukselta (Taiteen edistämiskeskus 2021). Päätökset tästä hausta tulevat helmikuussa 2022.

Olisi tärkeää saada Ylä-Savon alueelle ainakin vuoden mittainen hanke, jonka avulla voitaisiin kehittää ikäihmisten kulttuurihyvinvointia Ylä-Savon kunnissa erityisesti pienten kuntien resurssit huomioon ottaen. Isojen kaupunkien suunnitelmia pystytään viemään harvoin sellaisenaan pieniin kuntiin, joissa sekä rahalliset että työaikaan liittyvät resurssit ovat huomattavasti pienemmät.

Mitä tulee virtuaalisten kulttuuripalvelujen kehittämiseen ikäihmisille, voidaan selkeänä kehittämiskohteenä mainita laitteet ja sovellukset. Sote-palveluiden piirissä olevilla ihmisillä ei juurikaan ole käytössään älylaitteita ja aika harvalla on käytössään kotipalvelun kautta saatava etälaite (kuvapuhelinpalvelu VideoVisit tai SuvantoCare).

Kotipalvelun kautta kyselyyn vastanneet ikäihmiset mainitsivat, etteivät uskaltaisi käyttää laitteita tai eivät osaa käyttää niitä. Kotona asuvilla ei aina ole myöskään ketään neuvomassa laitteiden käytön kanssa. Tilanne on huomattavasti parempi hoivan ja hoidon yksiköissä, joissa henkilökunta voi auttaa tekniikan kanssa. Laitteongelman ratkaiseminen voisi auttaa tuomaan kulttuuripalvelut ikäihmisten ulottuville ainakin virtuaalisesti.

Joitakin ehdotuksia asian ratkaisemiseksi on jo tuotu esille. Esimerkiksi Pielavedellä on kokeilussa kierrätettävän tabletin tarjoamista kotipalvelun asiakkaille. Ylä-Savon alueella on todettu olevan mahdollisuuksia kuvapuhelinpalvelun kautta tarjottavien kulttuuripalvelujen osalta, mutta organisointi ja suunnittelu vaativat paljon yhteistyötä ja kehittämistä. Toivottavasti tulevaisuudessa kuvapuhelinpalvelun mahdollisuuksia ikäihmisten kulttuurihyvinvoinnin lisäämisessä voitaisiin kokeilla ja kehittää myös muualla kuin Lapinlahdella.

Virtuaalisuus voi olla lisäapu kulttuurihyvinvoinnin, saavutettavuuden ja tasa-arvon edistämässä, mutta se ei voi olla ainoa tapa. Kulttuuria pitäisi pystyä viemään jalkautuen ja ikäihmisten arkeen

sitoen. Nyt toteutetun hankkeen avulla on otettu tärkeä askel kohti suunnitelmallisempaa yhteistyötä, mutta työ jää vielä kesken.

Tulevaisuudessa yhteistyön kehittämisessä tulee ottaa huomioon myös viestinnän kehittäminen, jotta tieto kulttuurisällöistä saavuttaa kohderyhmän paremmin. Yhteistyötä voisi Ylä-Savon SOTE:n alueella tehdä esimerkiksi Ohjurin kautta. Ohjurista voisi saada esimerkiksi kulttuurilähetteen. Kaikukortin tai vastaavan mallin kokeilu voisi olla myös hyödyllistä kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi Ylä-Savossa. Kulttuurilähetteen ja Kaikukorttiin liittyy pienillä kunnilla vielä suuria haasteita resurssointiin liittyen. Näihin liittyvät kysymykset tulisikin ratkaista ensisijaisesti maakunnallisella tasolla esimerkiksi hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä.

LÄHTEET

Kulttuuria yhteistuumiin 2021. Menneet tapahtumat. Viitattu 13.12.2021.

<https://yhteistuumiin.fi/tapahtumat/menneet-tapahtumat/>

Pohjois-Savon liitto 2021. Pohjois-Savon uuden kasvun suunnitelma2022-2023:

maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma. Viitattu 22.12.2021. [https://www.pohjois-savo.fi/media/liitetiedostot/maakunnan-menestyksen-avaimet/uuden kasvun suunnitelma asiakirja-final-07122021.pdf,download](https://www.pohjois-savo.fi/media/liitetiedostot/maakunnan-menestyksen-avaimet/uuden_kasvun_suunnitelma_asiakirja-final-07122021.pdf,download)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2021. Terveysten edistämisen määräraha. Viitattu 22.12.2021.

<https://stm.fi/rahoitus-ja-avustukset/terveyden-edistamisen-maararahat>

Taiteen edistämiskeskus 2021. Avustukset saavutettavuuden, osallistumisen ja hyvinvoinnin edistämiseen. Viitattu 22.12.2021. <https://www.taike.fi/fi/avustukset-yhteisoille/-/stipend/AhK7rZDMBpbH/viewStipend/11167>

Teosto 2021. Musiikin striimaukseen tarvittavat luvat : livestriimaus ja tallenteet netissä ja somessa. Teoston webinaari 24.9.2021. Viitattu 13.12.2021.

https://www.teosto.fi/app/uploads/2021/09/24115239/musiikin_striimaukseen_tarvittavat_luvat_pe_24.9.2021.pdf